

Γιατί ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος;
Τὸ ἄπροϋπόθετον
τῆς Θείας ἑνανθρωπήσεως

Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ *

«Τοῦτό ἐστι τὸ μακάριον,
δι' ὃ τὰ πάντα συνέστησαν τέλος»

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ'

620B

«Ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ἡμᾶς». Ὑπὸ τίνος προεγνωσμένον;

ΕΡΩΤΗΣΗ 60

«Ἀλλὰ μὲ τὸ πολύτιμο αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ποῦ θυσιάστηκε σὰν ἀμνὸς ἄμωμος καὶ ἄσπιλος, κι ἦταν βέβαια προορισμένος πρὶν ἀπὸ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, ἀλλὰ φανερώθηκε γιὰ χάρι μας αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια»¹. Προορισμένος ἀπὸ ποιόν;

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

620CD

Τὸ τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, Χριστὸν ὁ τῆς Γραφῆς ὠνόμασε λόγος, καὶ μαρτυρεῖ σαφῶς οὕτωςι φάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, «τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν γενεῶν, νῦν ἐφανερώθη», ταυτὸν λέγων δηλαδὴ τῷ Χριστῷ, τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον· τοῦτο προδήλως ἐστὶν ἄρρητός τε καὶ ἀπερινόητος θεότητός τε καὶ ἀνθρωπότητος καθ' ὑπόστασιν ἔνωσις, εἰς ταυτὸν ἄγουσα τῇ θεότητι κατὰ πάντα

ΑΠΟΚΡΙΣΗ

Τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος τῆς Γραφῆς τὸ ὠνόμασε Χριστὸ καὶ τὸ βεβαιώνει μὲ σαφήνεια ὁ μέγας Ἀπόστολος λέγοντας, «τὸ μυστικὸ σχέδιο, ποῦ ἦταν κρυμμένο ἀπὸ ὅλες τις γενεές, φανερώθηκε τώρα»², ἐννοώντας δηλαδὴ ὡς τὸν Χριστό, τὸ μυστικὸ σχέδιο μὲ τὸ Χριστό. Αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερα ἢ ἄρρητη καὶ ἀκατάληπτη ὑποστασιακὴ ἔνωση τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦ ὀδηγεῖ

τρόπον, τῷ τῆς ὑποστάσεως λό-
γω, τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ μίαν
ἀμφοτέρων ἀποτελοῦσα τὴν ὑπό-
στασιν σύνθετον, τῆς αὐτῶν κα-
τὰ φύσιν οὐσιώδους διαφορᾶς μη-
δεμίαν καθοτιοῦν ἐπάγουσα μείω-
σιν, ὥστε καὶ μίαν αὐτῶν γενέ-
σθαι, καθ' ὃ ἔφην, τὴν ὑπόστασιν,
καὶ τὴν φυσικὴν διαφορὰν ἀπαθῆ
διαμένειν, καθ' ἣν καὶ μετὰ τὴν
ἔνωσιν ἀνελάττωτος αὐτῶν καὶ
ἠνωμένων ἢ κατὰ φύσιν σώζεται
ποσότης. Ὅπου γὰρ κατὰ τὴν ἔ-
νωσιν οὐδὲν τὸ παράπαν τροπῆς
ἢ ἀλλοιώσεως τοῖς ἐνωθείσι πα-
ρηκολούθησε πάθος, ἀκραιφνῆς ὁ
κατὰ τὴν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν
ἠνωμένων διαμεμένηκε λόγος· ὧν
δὲ ἀκραιφνῆς ὁ τῆς οὐσίας καὶ
μετὰ τὴν ἔνωσιν διαμεμένηκε λό-
γος, τούτων ἀλώβητος κατὰ πάν-
τα τρόπον μεμενήκασιν αἱ φύσεις,
μηδεμιᾶς τὸ σύνολον ἀρνησαμέ-
νης τὰ ἑαυτῆς διὰ τὴν ἔνωσιν.

620D-621C

Ἐπρεπε γὰρ τῷ ποιητῇ τῶν
ὄλων καὶ γενομένῳ φύσει κατ' οἰ-
κονομίαν ὅπερ οὐκ ἦν, καὶ ἑαυτὸν
ὅπερ ἦν κατὰ φύσιν, καὶ ὅπερ γέ-
γονε φύσει κατ' οἰκονομίαν, ἄτρε-
πτον διασώσασθαι. Θεῷ γὰρ οὐ
πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι τροπή, ᾧ μη-
δεμία καθάπαξ κίνησις ἐπινοεῖται,
περὶ ἣν ὑπάρχει τοῖς κινουμένοις
τὸ τρέπεσθαι. Τοῦτό ἐστι τὸ μέ-

σὲ ταυτότητα πλήρη τὴν ἀνθρω-
πότητα μὲ τὴ θεότητα ἐξαιτί-
ας τῆς ὑπόστασης καί, κἀνον-
τας μίαν τὴν ὑπόστασιν τὴ σύν-
θετὴ ἀπὸ τὰ δύο, χωρὶς ἢ φυσι-
κῆ διαφορὰ τῆς οὐσίας τους νὰ
προκαλέσει σ' αὐτὴν καμμιὰ μεί-
ωση σὲ ὅτιδήποτε. Ὡστε καὶ ἡ
ὑπόστασή τους νὰ γίνεῖ, ὅπως
εἶπα, μία, καὶ ἡ φυσικὴ διαφο-
ρὰ νὰ μείνει ἀπαθῆς, στὴν ὁ-
ποία ὑπόστασιν καὶ μετὰ τὴν ἔ-
νωσιν ἢ κατὰ φύσιν ποιότητά
τους διασώζεται ἀμείωτη καὶ ὅ-
ταν ἐνωθοῦν. Γιατί, ὅπου κατὰ
τὴν ἔνωσιν δὲ συνοδεύει τὰ ἐνω-
μένα καμμιὰ ἀπολύτως τροπὴ
καὶ καμμιὰ ἀλλοίωση, ὁ λόγος
τῆς οὐσίας καθενὸς παραμένει
γνήσιος καὶ ἀληθινός. Καὶ ὅποιον
ὁ λόγος παραμένει γνήσιος καὶ
ἀληθινός καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν,
αὐτῶν οἱ φύσεις παραμένουν ἄ-
θικτες μὲ κάθε τρόπο χωρὶς νὰ
ἀρνηθεῖ καμμιὰ ἀπὸ αὐτῆς τὰ
δικὰ της στοιχεῖα γιὰ χάριν τῆς
ἔνωσιν.

Γιατί ὁ ποιητὴς τῶν ὄλων, αὐ-
τὸς ποὺ ἔγινε κατ' οἰκονομίαν αὐ-
τὸ ποὺ δὲν ἦταν, ἔπρεπε νὰ δι-
ασώσει ἀμετάβλητο καὶ τὸν ἐ-
αυτοῦ σὲ αὐτὸ ποὺ ἦταν ἀπὸ
τὴ φύσιν του καὶ σὲ αὐτὸ ποὺ
ἔγινε στὴ φύσιν κατ' οἰκονομίαν.
Γιατὶ στὸ Θεὸ δὲν εἶναι φυσικὸ
νὰ βλέπομε μεταβολή, γιὰ τὸν
ὁποῖο δὲν μπορούμε νὰ σκεφτοῦ-

γα καὶ ἀπόκρυφον μυστήριον. Τοῦτό ἐστι τὸ μακάριον, δι' ὃ τὰ πάντα συνέστησαν, τέλος. Τοῦτό ἐστιν ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων προεπινοούμενος θεῖος σκοπός, ὃν ὀρίζοντες εἶναι φάμεν, «προεπινοούμενον τέλος, οὐ ἕνεκα μὲν πάντα, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκα». Πρὸς τοῦτο τὸ τέλος ἀφορῶν, τὰς τῶν ὄντων ὁ Θεὸς παρήγαγεν οὐσίας. Τοῦτο κυρίως ἐστὶ τὸ τῆς προνοίας καὶ τῶν προνοουμένων πέρας, καθ' ὃ εἰς τὸν Θεὸν ἢ τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεπονημένων ἐστὶν ἀνακεφαλαίωσις. Τοῦτό ἐστι τὸ πάντας περιγράφον τοὺς αἰῶνας καὶ τὴν ὑπεράπειρον καὶ ἀπειράκις ἀπείρως προϋπάρχουσαν τῶν αἰώνων μεγάλην τοῦ Θεοῦ βουλήν ἐκφαίνον μυστήριον, ἧς γέγονεν ἄγγελος αὐτὸς ὁ κατ' οὐσίαν τοῦ Θεοῦ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος, καὶ αὐτόν, εἰ θέμις εἰπεῖν, τὸν ἐνδόξατον πυθμένα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας καὶ τὸ τέλος ἐν αὐτῷ δείξας, δι' ὃ τὴν πρὸς τὸ εἶναι σαφῶς ἀρχὴν ἔλαβον τὰ πεπονημένα. Διὰ γὰρ τὸν Χριστόν, ἡγουν τὸ κατὰ Χριστόν μυστήριον, πάντες οἱ αἰῶνες καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς τοῖς αἰῶσιν, ἐν Χριστῷ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι καὶ τὸ τέλος εἰλήφασιν. Ἐνωσις γὰρ προϋπενοήθη τῶν αἰώνων, ὄρου καὶ ἀοριστίας, καὶ μέτρου καὶ ἀμετρίας, καὶ πέρατος καὶ ἀπειρίας, καὶ κτίστου καὶ κτίσεως, καὶ στάσεως καὶ κινήσεως, ἥτις ἐν

με καμμιὰ ἀπολύτως κίνηση σχετικὰ μὲ τὴν ὁποία γίνεται ἡ μεταβολὴ σὲ ὅσα κινουῦνται. Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο καὶ ἀπόκρυφο μυστήριον. Αὐτὸ εἶναι τὸ μακάριο τέλος γιὰ τὸ ὁποῖο ἔχουν γίνεαι ὅλα. Αὐτὸς εἶναι ὁ θεῖος σκοπός πού προεπινοήθηκε πρὶν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῶν ὄντων, πού ὀρίζοντάς τον μπορούμε νὰ τὸν ποῦμε «προεπινοούμενο τέλος», γιὰ χάρη τοῦ ὁποίου ἐγιναν τὰ πάντα καὶ αὐτὸ γιὰ χάρη κανενός. Σ' αὐτὸ τὸ τέλος ἀτεινίζοντας δημιούργησε ὁ Θεὸς τίς οὐσίες τῶν ὄντων. Αὐτὸ εἶναι κυρίως τὸ πέρας τῆς πρόνοιας καὶ ἐκεῖνων πού ἡ πρόνοια προνοεῖ, σύμφωνα μὲ τὸ ὁποῖο γίνεται ἡ ἐπανασυναγωγή στὸ Θεὸ ὅλων τῶν ποιημάτων του. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστήριον πού περικλείει ὅλους τοὺς αἰῶνες καὶ φανερώνει τὴν ὑπεράπειρη καὶ πού ἀπειρες φορές ἀπείρως προϋπάρχει ἀπὸ τοὺς αἰῶνες μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ³, τῆς ὁποίας βουλῆς ἀγγελιοφόρος ἐγινε ὁ ἴδιος ὁ σύμφωνος μὲ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ Λόγος ὅταν ἐγινε ἄνθρωπος⁴, καὶ φανέρωσε, ἂν μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ πῶ, τὸν ἴδιο τὸ βαθύτερο πυθμένα τῆς Πατρικῆς ἀγαθότητας καὶ ἔδειξε μέσα σ' αὐτόν τὸ τέλος, πού γιὰ χάρη του τὰ δημιουργήματα ἔλαβαν σαφῶς τὴν ἀρχὴ τῆς ὑπαρξῆς τους. Γιατὶ γιὰ τὸ Χριστό, δηλαδή γιὰ τὸ

*Χριστῷ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων
φανερωθέντι γέγονε, πλήρωσιν
δοῦσα τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ δι'
ἐαυτῆς, ἵνα περὶ τὸ πάντη κατ'
οὐσίαν ἀκίνητον στῆ τὰ κατὰ φύ-
σιν κινούμενα, τῆς πρὸς τε αὐτὰ
καὶ πρὸς ἄλληλα παντελῶς ἐκβε-
βηκότα κινήσεως, καὶ λάβῃ τῇ πεί-
ρα τὴν κατ' ἐνέργειαν γνώσιν τοῦ,
ἐν ᾧ στῆναι κατηξιώθησαν, ἀναλ-
λοίωτον καὶ ὡσαύτως ἔχουσαν,
τὴν τοῦ γνωσθέντος αὐτοῖς πα-
ρεχομένην ἀπόλαυσιν.*

621CD

*Διττὴν γὰρ οἶδε τὴν τῶν θεί-
ων γνώσιν ὁ λόγος· τὴν μὲν σχε-
τικὴν, ὡς ἐν μόνῳ λόγῳ κειμένην
καὶ νοήμασι καὶ τὴν κατ' ἐνέργει-
αν τοῦ γνωσθέντος διὰ πείρας οὐκ
ἔχουσαν αἰσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν
παρούσαν ζωὴν οἰκονομούμεθα.
Τὴν δὲ κυρίως ἀληθῆ ἐν μόνῃ τῇ
πείρᾳ κατ' ἐνέργειαν δίχα λόγου*

μυστήριον κατὰ Χριστόν, ὅλοι οἱ
αἰῶνες καὶ ὅλα ὅσα περιέχουν
ἔχουν λάβει τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ
τέλος τοῦ εἶναι τους. Γιατὶ πρὶν
ἀπὸ τοὺς αἰῶνες προῦπονο-
ήθηκε ἡ ἔνωση, τοῦ ὄριου καὶ
τῆς ἀοριστίας, τοῦ μέτρου καὶ
τῆς ἀμετρίας, τοῦ πέρατος καὶ
τῆς ἀπειρίας, τοῦ δημιουργοῦ καὶ
τῆς δημιουργίας, τῆς στάσης καὶ
τῆς κίνησης, καὶ ἡ ἔνωση αὐτὴ
ἔγινε στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ,
ὅταν φανερώθηκε στὸ τέλος τῶν
χρόνων καὶ πραγματοποιοῖ τὴν
πρόγνωση τοῦ Θεοῦ, ὥστε νὰ
σταματήσουν γύρω στὸ τελείως
ἀκίνητο κατὰ τὴν οὐσίαν ὅσα κι-
νοῦνται ἀπὸ τὴ φύση τους, ξε-
φεύγοντας τελείως ἀπὸ τὴν κί-
νηση πρὸς τὸν ἑαυτό τους καὶ
πρὸς τὰ ἄλλα καὶ νὰ λάβουν
πείρα τῆς κατ' ἐνέργειαν γνώ-
σης ἐκείνου ὅπου ἀξιώθηκαν νὰ
σταματήσουν, γνώσης ἀναλλοί-
ωτης ποὺ παραμένει πάντοτε ἴ-
δια παρέχοντας σ' αὐτοὺς τὴν
ἀπόλαυση ἐκείνου ποὺ γνώρισαν.

Γιατὶ ὁ λόγος ἀναγνωρίζει
ὅτι ἡ γνώση τῶν θείων εἶναι δι-
πλή· ἡ σχετικὴ, ποὺ βρίσκεται
μόνο στὸ λόγο καὶ στίς ἐννοιες
καὶ ποὺ δὲν ἔχει κατὰ τὴν πρά-
ξη μὲ τὴν πείρα αἰσθησὴ ἐκεί-
νου ποὺ ἔγινε γνωστὸ καὶ ποὺ
μ' αὐτὴν οἰκονομοῦμε τὴν πα-
ρούσα ζωὴ καὶ ἡ πραγματικὴ

και νοημάτων, ὅλην τοῦ γνωσθέντος κατὰ χάριν μεθέξει παρεχομένην τὴν αἴσθησιν, δι' ἧς κατὰ τὴν μέλλουσαν λήξιν τὴν ὑπὲρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην· καὶ τὴν μὲν σχετικὴν ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καὶ τοῖς νοήμασι, κινητικὴν εἶναι φασὶ τῆς πρὸς τὴν μεθέξει κατ' ἐνέργειαν γνώσιν ἐφέσεως, τὴν δὲ κατ' ἐνέργειαν, διὰ τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τὴν αἴσθησιν, ἀφαιρετικὴν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ νοήμασι γνώσεως.

624AB

Ἀμήχανον γὰρ εἶναι, φασὶν οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ τὸν περὶ Θεοῦ λόγον, ἢ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ αὐτοῦ νόησιν· λόγον δὲ περὶ Θεοῦ φημί τὴν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περὶ αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας, αἴσθησιν δὲ τὴν ἐπὶ τῇ μεθέξει πείραν τῶν ὑπὲρ φύσιν ἀγαθῶν, νόησιν δὲ τὴν ἐκ τῶν ὄντων περὶ αὐτοῦ ἀπλήν καὶ ἐνιαίαν γνώσιν. Τάχα δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς τοῦτο γνωρίζεται, εἶπερ ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος πείρα τὸν περὶ αὐτὸν καταπαύει λόγον, καὶ ἢ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις

ἀληθινὴ γνώση, πού μὲ τὴν πείρα μόνο κατὰ τὴν πράξιν χωρὶς λόγο καὶ ἔννοιες παρέχει ὅλη τὴν αἴσθησιν ἐκείνου πού ἔγινε γνωστό μετέχοντάς το κατὰ χάριν, καὶ μὲ αὐτὴ τὴ γνώση ὑποδεχόμεστε κατὰ τὴ μελλοντικὴν κατάπαυση τὴν πάνω ἀπὸ τὴ φύση θέωση πού πραγματοποιεῖται ἀδιάκοπα. Καὶ ἡ σχετικὴ βέβαια γνώση, ἐπειδὴ βρίσκεται στὸ λόγο καὶ στίς ἔννοιες, λένε ὅτι κινεῖ τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν μεθεκτικὴ κατὰ τὴν πράξιν γνώση. Ἐνῶ ἡ γνώση μὲ τὴν ἐνέργεια πού ἀπὸ τὴν πείρα καὶ μὲ μέθεξιν αὐτοῦ πού ἔγινε γνωστό παρέχει τὴν αἴσθησιν, ἀπωθεῖ τὴ γνώση πού βρίσκεται στὸ λόγο καὶ τίς ἔννοιες.

Γιατὶ εἶναι ἀδύνατο, λένε οἱ σοφοί, νὰ συνυπάρχουν ἡ ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ λόγος περὶ Θεοῦ ἢ ἡ αἴσθησιν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ νόησιν γι' αὐτόν. Καὶ λόγο περὶ Θεοῦ ἀποκαλῶ τὴν γνωστικὴ θεωρία γι' αὐτόν πού ἀναλογεῖ στὰ ὄντα, αἴσθησιν τὴν μεθεκτικὴ πείρα τῶν πέρα ἀπὸ τὴ φύση ἀγαθῶν, καὶ νόησιν τὴν ἀπλή καὶ ἐνιαία γνώση περὶ Θεοῦ μέσῳ τῶν ὄντων. Τὸ ἴδιο ἴσως μπορεῖ νὰ διαπιστωθεῖ καὶ σὲ κάθε ἄλλο πράγμα, ἂν ἡ ἐμπειρία αὐτοῦ τοῦ πράγματος σταματᾷ τὸ λόγο γι' αὐτόν καὶ ἡ αἴσθησιν αὐ-

τὴν περὶ αὐτοῦ σχολάζουσιν ἐργάζεται νόησιν. Πείραν δὲ λέγω αὐτὴν τὴν κατ' ἐνέργειαν γνώσιν, τὴν μετὰ πάντα λόγον ἐπινομένην, αἴσθησιν δὲ αὐτὴν τὴν τοῦ γνωσθέντος μέθεξιν, τὴν μετὰ πᾶσαν νόησιν ἐκφαινομένην. Καὶ τοῦτο τυχὸν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησὶν, «εἴτε προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνώσεις καταργηθήσονται», περὶ τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

624BC

Τοῦτο τὸ μυστήριον [τοῦ Χριστοῦ] προεγνώσθη πρὸ πάντων τῶν αἰώνων τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τῷ μὲν κατ' εὐδοκίαν, τῷ δὲ κατ' αὐτουργίαν, τῷ δὲ κατὰ συνέργειαν. Μία γὰρ ἡ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἁγίου Πνεύματος γνώσις, ὅτι καὶ μία οὐσία καὶ δύναμις. Οὐ γὰρ ἠγνόει τοῦ Υἱοῦ τὴν σάρκωσιν ὁ Πατὴρ ἢ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὅτι ἐν ὄλῳ τῷ Υἱῷ τὸ μυστήριον αὐτουργοῦντι τῆς ἡμῶν σωτηρίας διὰ σαρκώσεως, ὅλος κατ' οὐσίαν ὁ Πατὴρ, οὐ σαρκούμενος, ἀλλ' εὐδοκῶν τοῦ Υἱοῦ τὴν σάρκωσιν, καὶ ὅλον ἐν ὄλῳ τῷ Υἱῷ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον κατ' οὐσίαν ὑπῆρχεν, οὐ σαρκούμενον, ἀλλὰ συνεργοῦν

τοῦ τοῦ πράγματος κάνει ἀργὴ τὴν νόησιν περὶ αὐτοῦ. Πείρα λέγω τὴν ἴδια τὴ γνώση ἀπὸ τὴν ἐνέργεια, πὸν πραγματοποιεῖται ἔπειτα ἀπὸ κάθε λόγο, καὶ αἴσθησις, τὴν ἴδια τὴ μέθεξιν αὐτοῦ πὸν ἔγινε γνωστὸ καὶ πὸν ἐκδηλώνεται ἔπειτα ἀπὸ ὅλη τὴ νοητικὴ διαδικασία. Κι ἴσως αὐτὸ διδάσκει μυστικὰ ὁ μέγας Ἀπόστολος λέγοντας, «εἴτε προφητεῖες εἶναι θὰ καταργηθοῦν, εἴτε ὁμιλίες σὲ διάφορες γλῶσσες θὰ πάψουν, εἴτε γνώσεις θὰ καταργηθοῦν»⁵, ἐννοώντας ὀλοφάνερα γιὰ τὴ γνώση πὸν βρίσκεται στὸ λόγο καὶ στίς ἐννοιες.

Τὸ μυστήριον τοῦτο [τοῦ Χριστοῦ] προεγνώριζε ὁ Πατέρας καὶ ὁ Υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Πατέρας γιὰτι ἔτσι εὐδόκησε, ὁ Υἱὸς γιὰτι ἦταν ὁ αὐτουργός, καὶ τὸ Πνεῦμα γιὰτι συνεργαζόταν σ' αὐτό. Γιὰτι εἶναι μία ἡ γνώση τοῦ Πατέρα καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐπειδὴ εἶναι μία καὶ ἡ οὐσία καὶ ἡ δύναμη. Δὲν ἀγνοοῦσε δηλαδὴ ὁ Πατέρας ἢ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ, γιὰτι ὑπῆρχε σὲ ὀλόκληρο τὸν Υἱό, πὸν αὐτουργοῦσε τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας μας μετὰ τὴ σάρκωσή του, ὅλος κατὰ τὴν οὐσία του ὁ Πατέρας, ὄχι βέβαια μετὰ σάρκωσή του, ἀλλὰ εὐδοκῶν

*τῷ Υἱῷ τὴν δι' ἡμᾶς ἀπόρρητον
σάρκωσιν.*

624CD

*Εἴτε οὖν Χριστὸν εἶποι τις, εἴ-
τε μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, τού-
του τὴν πρόγνωσιν μόνη κατ' οὐ-
σίαν ἔχει ἡ ἁγία Τριάς, Πατὴρ
καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ
μηδεὶς διαπορήσει, πῶς ὁ Χριστός,
εἰς ὧν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὑπ' αὐ-
τῆς προγινώσκειται, γινώσκων ὅ-
τι οὐχ ὡς Θεὸς ὁ Χριστὸς προε-
γνώσθη, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος, ἤγουν
ἡ κατ' οἰκονομίαν αὐτοῦ διὰ τὸν
ἄνθρωπον σάρκωσις. Τὸ γὰρ αἰ-
εῖν, ἐκ τοῦ αἰεῖ ὄντος ὑπὲρ αἰτίας
καὶ λόγον οὐδέποτε προγινώσκε-
ται. Ἡ γὰρ πρόγνωσις τῶν ἀρ-
χῆν ἐχόντων τοῦ εἶναι δι' αἰτίας
ἐστίν. Προεγνώσθη οὖν ὁ Χριστός,
οὐχ ὅπερ ἦν κατὰ φύσιν δι' ἑαυ-
τόν, ἀλλ' ὅπερ ἐφάνη κατ' οἰκονο-
μίαν δι' ἡμᾶς γενόμενος ὑστερον.*

624D-625A

*Ἔδει γὰρ ὡς ἀληθῶς τὸν κα-
τὰ φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας
δημιουργὸν καὶ τῆς κατὰ χάριν
αὐτουργὸν γενέσθαι τὸν γεγυνο-
των θεώσεως, ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δο-*

τας γιὰ τὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ,
καὶ ὁλόκληρο τὸ ἅγιο Πνεῦμα
κατὰ τὴν οὐσία του ὑπῆρχε στὸν
Υἱό, ὄχι λαμβάνοντας σάρκα, ἀλ-
λὰ συνεργώντας με τὸν Υἱὸ στὴν
ἀπόρρητη γιὰ μᾶς σάρκωσή του.

Εἴτε λοιπὸν πεῖ κάποιος Χρι-
στό, εἴτε μυστήριον τοῦ Χριστοῦ,
τὴν πρόγνωσι γι' αὐτὸ κατὰ τὴν
οὐσία τὴν ἔχει μόνη ἡ ἁγία Τρι-
άδα, ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ
ἅγιο Πνεῦμα. Κι ἄς μὴν ἀναρω-
τηθεῖ κανένας πῶς ὁ Χριστός,
ἐνῶ εἶναι ἓνας ἀπὸ τὴν ἁγία Τρι-
άδα, γίνεται ἀντικείμενο πρό-
γνωσῆς τῆς, ἔχοντας ὑπόψη ὅτι
δὲν ἔγινε πρόγνωσι τοῦ Χρι-
στοῦ ὡς Θεοῦ, ἀλλὰ ὡς ἀνθρώ-
που, ἔγινε δηλαδὴ πρόγνωσι τῆς
κατ' οἰκονομίαν σάρκωσῆς του γι-
ὰ χάρι τοῦ ἀνθρώπου. Γιατὶ ὅ,τι
ὑπάρχει αἰῶνια ποτὲ δὲν προ-
γνωρίζεται ἀπὸ ἓνα ἄλλο αἰῶνι-
ο. Γιατὶ ἡ πρόγνωσι γίνεται γιὰ
ὅσα ἔχουν ἀρχὴ στὸ εἶναι καὶ
γιὰ κάποια αἰτία. Προγνωρίσθη-
κε λοιπὸν ὁ Χριστὸς ἀπὸ πρὶν
ὄχι γι' αὐτὸ ποῦ ἦταν κατὰ φύ-
σι γιὰ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ γι'
αὐτὸ ποῦ φάνηκε ὅτι ἔγινε ἀρ-
γότερα γιὰ μᾶς κατ' οἰκονομία.

Ἐπρεπε δηλαδὴ ἀληθινὰ ὁ
φυσικὸς δημιουργὸς τῆς οὐσίας
τῶν ὄντων νὰ γίνε αὐτουργὸς καὶ
τῆς κατὰ χάρι θέωσης τῶν δη-
μιουργημάτων, ὥστε ὁ δωρητῆς

τῆρ φανῆ καὶ τοῦ ἀεὶ εὖ εἶναι
χαριστικός. Ἐπεὶ οὖν οὐδέν τῶν
ὄντων ἑαυτὸ τὸ παράπαν ἢ ἄλλο
γινώσκει, ὃ τί ποτε κατ' οὐσίαν
ἐστίν, εἰκότως οὐδέ τῶν γενησο-
μένων οὐδενὸς οὐδέν τῶν ὄντων
ἔχει κατὰ φύσιν τὴν πρόγνωσιν,
πλὴν τοῦ ὑπὲρ τὰ ὄντα Θεοῦ, τοῦ
καὶ ἑαυτὸν γινώσκοντος, ὃ τί πο-
τε κατ' οὐσίαν ἐστίν, καὶ πάντων
τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεποιημένων, καὶ
πρὶν γενέσθαι, προεγνωκός τὴν
ὑπαρξίν, καὶ μέλλοντος κατὰ χά-
ριν φιλοτιμείσθαι τοῖς οὐσί, τὴν
ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων ὃ τί ποτε
κατ' οὐσίαν ὑπάρχουσι γινώσιν, καὶ
τοὺς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόν-
τας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανε-
ρῶσαι λόγους.

625AB

Τὸ γὰρ δὴ λέγειν τινὰς προε-
γνώσθαι τὸν Χριστὸν πρὸ κατα-
βολῆς κόσμου, ἐκείνοις, οἷς ὕστε-
ρον ἐφανερῶθη ἐπ' ἐσχάτων τῶν
χρόνων, ὡς αὐτῶν ἐκείνων πρὸ κα-
ταβολῆς κόσμου ὄντων σὺν τῷ
προεγνωσμένῳ Χριστῷ, ὡς τῆς
ἀληθείας ἀλλότριον ὄντα τὸν λό-
γον, οἷα συναΐδιον τῷ Θεῷ τὴν
τῶν λογικῶν οὐσίαν εἰσάγοντα,
παραγραφόμεθα. Οὐ γὰρ ἐστὶ παν-
τελῶς σὺν Χριστῷ γενέσθαι κα-
θώς ἐστὶ, καὶ πάλιν αὐτοῦ τὸ σύν-
ολον ἀπογενέσθαι ποτέ, εἴπερ ἐν

τοῦ εἶναι νὰ φανεῖ δωρεοδότης
καὶ τῆς μακαριότητος. Ἐπειδὴ
λοιπὸν κανένα ἀπὸ τὰ ὄντα δὲν
γνωρίζει καθόλου τὸν ἑαυτό του
ἢ κάποιον ἄλλο τί εἶναι ὡς πρὸς
τὴν οὐσία, εἶναι εὐλόγο ὅτι κα-
νένα ἀπὸ τὰ ὄντα δὲν ἔχει κα-
τὰ τὴ φύση τὴν ἱκανότητα πρό-
γνωσης κανενὸς ἀπὸ ὅσα θὰ γί-
νουν, πλὴν μόνο ὁ Θεὸς ὁ πάνω
ἀπὸ τὰ ὄντα, πού καὶ τὸν ἑαυ-
τό του γνωρίζει τί εἶναι κατὰ
τὴν οὐσία καὶ γιὰ ὅλα ὅσα δη-
μιούργησε καὶ πρὶν ἀκόμα γί-
νουν εἶχε ἀπὸ πρὶν τὴ γνώση
τῆς ὑπαρξῆς τους κι ἔμελλε κα-
τὰ χάρη νὰ φιλοδωρήσει τὰ ὄν-
τα μὲ τὴ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ τους
καὶ τῶν ἄλλων, τί εἶναι στὴν
οὐσία τους, καὶ νὰ φανερώσει
τοὺς λόγους πού ὑπάρχουν ἐνι-
αῖα σ' αὐτὸν ἀπὸ πρὶν.

Τὸ νὰ λένε μερικοὶ ὅμως πῶς
ὁ Χριστὸς εἶχε προγνωσθεῖ πρὶν
ἀπὸ τὴν καταβολὴ τοῦ κόσμου
ἀπὸ ἐκείνους στοὺς ὁποίους φα-
νερώθηκε ὕστερα τοὺς τελευταί-
ους καιροῦς, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ
ἴδιοι ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ τὴν κα-
ταβολὴ τοῦ κόσμου μαζί μὲ τὸν
προεγνωσμένο Χριστό, αὐτὸν τὸ
λόγο σὰν ἐντελῶς ἄσχετο μὲ τὴν
ἀλήθεια, ἐπειδὴ κάνει συναΐδια
μὲ τὸ Θεὸ τὴν οὐσία τῶν λογι-
κῶν ὄντων, τὸν ἀπορρίπτουμε. Γι-
ατὶ εἶναι τελείως ἀδύνατο νὰ βρί-

αὐτῷ πέφυκεν ἡ τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσις γίνεσθαι καὶ ἡ στάσις τῶν κινουμένων, καθ' ἣν οὐδέν ἐσται τὸ παράπαν τῶν ὄντων τρεπόμενον. Ἄμωμον δὲ καὶ ἄσπιλον ὁ τῆς Γραφῆς τὸν Χριστὸν ἔφη λόγος, ὡς κατὰ ψυχὴν καὶ σῶμα φύσει παντελῶς τῆς κατὰ τὴν ἁμαρτίαν φθορᾶς ἀλλότριον. Οὐ γὰρ ἔσχεν αὐτοῦ μῶμον κακίας ἢ ψυχῆς, οὐδὲ τὸ σῶμα σπίλον τῆς ἁμαρτίας.

σκονταὶ μὲ τὸ Χριστό, ἔτσι ὅπως αὐτὸς εἶναι, καὶ πάλι νὰ λείψουν τελείως κάποτε ἀπὸ αὐτόν, ἂν βέβαια εἶναι φυσικὸ νὰ γίνεῖ σ' αὐτὸν ἡ ἀποπεράτωση τῶν αἰώνων καὶ ἡ στάσις ὅσων κινουῦνται, μέσα στὴν ὁποία κατένενα ἀπολύτως ἀπὸ τὰ ὄντα δὲ θὰ ὑπόκειται σὲ μεταβολή. Ὁ λόγος τῆς Γραφῆς κάλεσε τὸ Χριστὸ ἄμωμο καὶ ἄσπιλο, ἐπειδὴ εἶναι κατὰ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τῆ φύση του τελείως ξένος ἀπὸ τὴ φθορὰ τῆς ἁμαρτίας. Γιατὶ ἡ ψυχὴ του δὲν εἶχε μῶμο κακίας οὔτε τὸ σῶμα του σπίλο τῆς ἁμαρτίας.

(*) Ἁγίου Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, Πρὸς Θαλάσσιον Περὶ Διαφόρων Ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς, Ἐρώτησις Ε'. Τὸ ἀρχαῖο κείμενο: PG τ. 90, στλ. 620B-625B. Νεο-ελληνικὴ ἀπόδοσις: *Φιλοκαλία τῶν Νηπτικῶν καὶ Ἀσκητικῶν*, Ε.Π.Ε. τ. 14Γ, σελ. 186-195, Θεσσαλονίκη 1992, Μετάφραση - Σχόλια ἀπὸ τὸν Φιλολόγο Ἰγνάτιο Σακαλιῆ.

1. Α' Πέτρ. α' 19, 20.
2. Κολ. α' 26.
3. Ἐφεσ. α' 10, 11.
4. Ἦσ. θ' 6.
5. Α' Κορ. ιγ' 8.